

«ԻՆՏԵՐԱԿՏԻՎ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

**ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ 2022**

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ՝	<i>Մոփորողների մոտ որոշ կարողունակությունների ձևավորումը ուսուցման գործընթացում</i>
ԱՌԱՐԿԱ՝	<i>Աշխարհագրություն</i>
ՀԵՂԻՆԱԿ՝	<i>Մուսաննա Խանադյան</i>
ՄԱՐԶ՝	<i>Լոռի</i>
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ՝	<i>Արծնիի միջնակարգ դպրոց</i>
ՂԵԿԱՎԱՐ՝	<i>Մ.գ.դ., դոցենտ, ՌԲԱ պրոֆեսոր Ա. Ծատուրյան</i>

Ստեփանավան 2022

Բովանդակություն

Ներածություն	3
Գրականության ակնարկ.....	5
Գլուխ 1. Սովորողների մեջ արժեքային համակարգի ձևավորումը առարկայի դասավանդման ընթացքում.....	6
1.1 Սովորողների արժեքների վրա ձևավորվող գործոնները.....	7
1.2 Աշակերտների արժեքների ձևավորման խնդիրները.....	8
Հետազոտության ընթացքը.....	10
Եզրակացություն.....	15
Գրականության ցանկ.....	16

Ներածություն

Թեմայի արդիականությունը - ժամանակակից հասարակությունն արմատական փոփոխությունների մի բարդ շրջան է անցնում : Ռա անմիջականորեն ազդում է երիտասարդ սերնդի մտածելակերպի, գործելակերպի, հոգեբանության և արժեքային կողմնորոշումների վրա: Նա այդ գործընթացների մասնակիցն է, այդ արժեքների ժառանգորդն ու կրողը: Նրա առջև ծառանում է նոր ժամանակի պահանջներին համապատասխան վերափոխվելու, կարողությունները զարգացնելու և իրացնելու խնդիրը: Ներկայումս կրթությունը վերաճել է մի գործոնի, որը նպաստում է հասարակության մեջ մարդու դերի առավել արժեքավորմանը զարգացնելով համակեցության, հանդուրժողականության, համագործակցության և արժեքային անհրաժեշտ որակներ: Կրթական միջավայրի և կրթության բովանդակության արդիականացման արհրաժեշտությունը պահանջում է ուսուցման ավանդական մոտոցումների և մեթոդների վերանայում, կրթության նկատմամբ պետական և հասարակական հոգածության արմատական բարելավում:

Հայաստանի Հանրապետության կրթական համակարգը խորհրդային կրթական համակարգի ժառանգորդն էր և կազմավորվել էր նրա հենքի վրա: Խորհրդային Միությունում միասնական էին կրթական խնդիրները, մեթոդական ձևերը: Արժեհամակարգը ևս միասնական էր: Կենտրոնից եկած որոշումներն էր միայն մեզ մնում տեղայնացնել: Իրավիճակը կտրուկ փոխվեց անկախացումից հետո: Օդում էր կախված կրթական համակարգի արմատական վերակառուցման պահանջը: Փոխվեց ժամանակաշրջանը, փոխվեցին արժեքները, փոխվեցին նաև արժեքային կողմնորոշումները, պահանջումներն ու նախասիրությունները: Նոր իրավիճակը պահանջում էր համարժեք մոտեցումներ: Խնդիրներ առաջ եկան, որոնք շտապ լուծման կարիք ունեին: Նորանկախ հանրապետության նոր սերնդի հասարակական կյանքի, արժեքների նկատմամբ ունեցած վերաբերմունքն ու բարոյական սկզբունքները տարբերվում էին նախորդներից: Նոր նորմերի և նոր կանոնների վրա կառուցվեց կյանքը: Ժամանակակից աշխարհն իր արժեքային համակարգով բավականին անկանխատեսելի ու բարդ էր թվում նոր սերնդի համար: Կրթության հիմնախնդիրներով զբաղված մասնագետներին առաջադրված էր ճշգրիտ որոշել և բյուրեղացնել այն գլոբալ արժեքները, որոնք անհրաժեշտ էին 21-րդ դարի քաղաքացուն: Որո

նք են այդ արժեքները, և ի՞նչպես էին դրանք հասցվելու սովորողին: Փոփոխությունների, նոր արժեքների այդ հորձանոտում երիտասարդ սերունդը դժվարանում էր իր համար արժեքային կողմնորոշումներ ձևավորել:

Հետազոտության նպատակը և խնդիրները- Հետազոտության հիմնական

նպատակն է ներայացնել և ուսումնասիրել հանրակրթականն դպրոցներում արժեքային համակարգի ձևավորումը աշակերտների մոտ: Այդ նպատակների իրականացումը ենթադրում է կոնկրետ խնդիրների լուծում, որոնք էլ ապահովում են աշխատանքի տրամաբանությունն ու կառուցվածքը:

Առաջադրված նպատակին հասնելու համար աշխատանքում առաջադրվել են հետևյալ խնդիրները.

- Վերլուծել հիմնախնդրի վերաբերյալ մասնագիտական գրականությամբ:
- Պարզաբանել արժեքային համակարգի դերը դասաժամերին:
- Լուսաբանել արժեքային համակարգի ձևավորման գործընթացը և յուրացումը:

Հոտազոտության օբյեկտը-հետազոտության օբեկտ է հանդիսանում դասարանը որտեղ կատարել են դասապրոցես:

Հոտազոտության մեթոդները-Հետազոտության կիրառված մեթոդներն են ՝ դիտարկում, թեստաորում, վերլուծություն և այլն:

Գրականության ակնարկ

Սերունդների կրթության և դաստիարակության արդյունավետության խնդիրը միշտ եղել է մանկավարժների, փիլիսոփաների, հետազոտողների և հոգեբաբանների ուշադրության կենտրոնում: Փիլիսոփա և մանկավարժ Ջոն Դյուին համոզված էր, որ լավագույն կրթությանը հասնում են կրթության միջոցով. «Ես հավատում եմ որ կրթությունը, հետևաբար, ապրելակերպ է և ոչ թե ապագա ապրելու նախապատրաստություն» Իմ մանկավարժական քույր 1897թ./: Իր սաներին Սոկրատեսը սովորեցնում էր տրամաբանորեն և վերլուծելով մտածել: Իսկ ըստ ռուս հայտնի հոգեբան Ս. Յ. Ռուբինշտեյնի, մարդու մտածողությունը բկարելի էվզարգացնել միայն ճանաչողական պրոբլեմների լուծման միջոցով:

Ուսուցմանը հետևում է զարգացումը, իսկ անձը զարգանում է գործունեության մեջ: Ակտիվ գործենության ընթացքում են զարգանում խնդիրները միասին լուծելու կարողությունները և ամենակարևորը՝ ինքնուրույն իմացական գործունեությունը, շահագրգռվածություն ցանկացած խնդիր լուծելու և հանգուցալուծելու համար, ասել է Վիգոտսկին: Այն ու ամենայնիվ, որքան էլ հոգեբանները, փիլիսոփաները առաջարկեն մեթոդներ կամ ռազմավարություններ, ուսումնառության արդյունավետության խնդիրը մնում է չլուծվաց կամ ոչ ամբողջապես լուծվաց, քանի որ ուսուցչի համար խնդիր է մնում թե ինչպես կիրառվի կամ օգտագործվի այդ գործիքը, արդյոք դասի մոդելը կօգնի հասնել դրան: Ըստ այդմ էլ յուրաքանչյուր ուսուցիչ գտնում է իր առարկային համապատասխանող ռազմավարություն և տախ առաջ եկած խնդրի լուծում:

Գլուխ.1. Սովորողների մեջ արժեքային համակարգի ձևավորումը առարկայի դասավանդման ընթացքում

«Արժեհամակարգ» հասկացություն մանկավարժական գիտության մեջ ըմբռնվում է բավական լայն շառավղով: Առավել ընդունված է այն ընկալումը, որ արժեհամակարգը մարդու բարոյական, գեղագիտական, հոգևոր, իմացական, մշակութային և էթիկական արժեքների համախումբն է, որն անհրաժեշտ է անձի ներդաշնակ, բազմակողմանի ձևավորման և զարգացման համար: Անժեքների թվարկված համախմբերից որևէ մեկին գերապատվություն տալը կնշանակեր ոչ մանկավարժական մոտեցում խնդրին. Արժեհամակարգը լիակատար է և համեմատաբար ավարտուն բոլոր ներառված համախմբերի ներդաշնակ փոխլրացման պայմաններում: Ահա թե ինչու «արժեհամակարգ» հասկացությունը նաև գուրկ է խիստ որոշակի ստուգությունից: Արժեհամակարգի ձևավորման և նրա հարաբերական կայունության ապահովման համար հանրակրթության բնագավառում կարևոր և անփոխարինելի նշանակություն ունեն բոլոր ուսումնական առարկաները, որոնց թվում, այնուամենայնիվ արժեքների ձևավորման առումով չափազանց մեծ է բնագիտական ոլորտի ուսումնական առարկաների դերը: Ինչպես նաև անգնահատելի է լեզվի և գրականության դերը` առանց նույնիսկ էականորեն տարբերելու մայրենի և օտար լեզուների նշանակությունը սույն խնդրի առնչությամբ:

Արժեհամակարգի մեջկուտակված է անցյալի փորձը որի յուրացումը սովորողների մեջ ձևավորում է հայրենասիրություն, սեփական ժողովրդի պատմության, նրա ստեղծած մշակութային արժեքների, գիտական նվաճումների համար հպարտության զգացում: Իսկ ակտիվ ճանաչողական գործունեության պայմաններում ձևավորված գիտելիքները աշակերտների մոտ վերածվում են համոզմունքների և կարողությունների: Այսօր տարբեր հանգամանքների ազդեցության ներքո է ընթանում աճող սերնդի դասիարակության գործ (ժողովրդական, ազգային, մշակութային, ընտանեկան, կրթական, հասարակական, սոցիալական և այլն): Հաշվի առնելով բազմաթիվ այս և այլ հանգամանքերի ժամանակակից մանկավարժության համար խնդիր է դառնում սովորողների գիտակցության ձևավորումը սեփական ժողովրդի և մշակույթի հենքի վրա` չանտեսելով համամարդկային արժեքները: Պատմության ընթացքում վերոնշյալ և այլ հանգամանքների ներգոծությունը, ընտրությամբ յուրացնելով դրանց ազդեցությունը` աշակերտը հաղորդակցվում է հասարակական մշակույթին և ձևավորվում իբրև

ստեղծագործական անհատականություն:

Ընդ որում՝ կրթական տարբեր աստիճաններում աշակերտն ունենում է աշխարհի նկատմամբ վերաբերմունքի տարբեր դրսևորումներ և հարաբերություններ: Վերաբերմունքն աշխարհի նկատմամբ և հարաբերությունը աշխարհի հետ, վերաբերմունքն սեփական անձի նկատմամբ և հարաբերությունն ինքն իր հետ իրականացվում են հասարակական դաստիարակության համակարգի (ուսումնական հաստատություններ, հասարակական, պետական մարմիններ և այլն) և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների (հեռուստատեսություն, մամուլ, համացանց) միջոցով: Կինոն, թատրոնը, հեռուստատեսությունը, համացանցը ներգործում են աշակերտի անձի վրա ոչ միայն ինքնին՝ որպես տեղեկատվության աղբյուրներ, այլ նաև որոշակի տիպարների միջոցով, որոնք դրսևորվում են այդ « տեղեկատվական աղբյուրներից հոսող » հերոսների վարքագծում: Աշակերտները իրենց տարիքային, սեռական և անհատական առանձնահատկություններին համապատասխան, հակված են նույնացնել իրենց այս կամ այն հերոսի հետ՝ յուրացնելով նրանց վարքի ձևերը, ապրելակերպը, հագուստը, կենցաղը, ոճը և այլն:

1.1 Սովորողների արժեքների ձևավորման վրա ազդող գործոնները

Ավանդական միջոցները սովորողների արժեքների ձևավորման վրա ազդող գործոններից են, այսինքն աշակերտների մեջ աշխարհի նկատմամբ վերաբերմունքի և հասարակության հետ հարաբերության, սեփական անձի նկատմամբ վերաբերմունքի ձևավորումը ընտանիքի և սոցիալական միջավայրի միջոցով: Սակայն աշակերտների կողմից այդ միջավայրին բնորոշ արժեքների, կանոնների, չափանիշների, հայացքների յուրացումը միշտ չէ, որ համապատասխանում է հասարակության կողմից ընդունված արժեքներին և խրախուսելի չափանիշներին: Ավանդական միջոցների յուրացումը լինում է չգիտակցված՝ վարքի ընդունված կադապարներն ընդօրինակելու միջոց:

Աշակերտի արժեքների ձևավորման վրա ազդող մյուս գործոնը տարիքային է, երբ սովորողի արժեքային կողմնորոշումները, արժեքային նախապատվությունները, վարքն ու բարոյահոգեբանական գծերը դրսևորվում են՝ ըստ տարիքային և կազմզբնախոսական առանձնահատկությունների: Արտաքուստ արժեհամակարգային դաստիարակության առանցքը դրսևորվում է աշակերտի վարքի ու շփման հարաբերությունների որոշակի մակարդակում՝ խոսքում, արտաքին տեսքում, ազատ ժամանակն անցկացնելու ձևում, ապրելակերպում և այլն: Տարիքային դաստիարակությանը բնորոշ են հակումը դեպի մշակույթի որոշակի շերտերը, կենցաղին բնորոշ արժեքների որոշակի աստիճանակարգությունը: Սակայն այստեղ ամենակարևորը մանկավարժների կողմից « աշակերտների մեջ կյանքի նկատմամբ դրական վերաբերմունքի, ապրած յուրաքանչյուր օրվա համար ուրախության զգացում ապրելու ունակության ձևավորումն է»: [1. էջ 64]

Սովորողի անձի արժեքների ձևավորման վրա ազդող մյուս գործոնը միջանձնային

հարաբերություններն են կամ իրենց համար հեղինակավոր, երևելի մարդկանց հետ շփումները: Այդ անձինք կարող են լինել նաև դպրոցի տնօրենը, դասուցիկը, ուսուցիչը և այլն: Աշակերտը նրանցից կարող է ստանալ արժեքների վերաբերյալ ինչպես դրական, այդպես նաև բացասական մոդելներ: Բացասական մոդելներն ավելի արագ և անդառնալի բացասական ազդեցություն կարող են ունենալ սովորողի անձի արժեքային ճիշտ դաստիարակության վրա: Հետևաբար արժեքների դաստիարակության այս բնագավառը պահանջում է մանկավարժական խստագույն վերահսկողություն և ըստ հարկի՝ նաև միջամտել:

1.2 Աշակերտների արժեքների ձևավորման խնդիրները

Աշակերտի արժեքների ձևավորման խնդիրները բնականաբար լուծվում են ոչ միայն ընտանիքում, այլ նաև ուսումնական հաստատություններում՝ ուսումնադաստիարակչական գործընթացի միջոցով: Ուսուցման դաստիարակչական ներգործությունը օբեկտիվ օրինաչափություն է, որովհետև աշակերտների համար ուսուցումը գործունեության հիմնական տեսակն է, դրա համար էլ այն կարևոր դեր է կատարում նրանց անձի ձևավորման գործում: Ուսուցման գործընթացի դաստիարակչական ներգործության հարուստ աղբյուր է բուն գործընթացի բովանդակությունը, որովհետև ընտրելով դաստիարակչական առումով հիմնական գաղափարները, օրենքները և հակասությունները՝ ուսուցիչը հնարավորություն է ստանում առարկայական ծրագրերի բովանդակության յուրացման միջոցով աշակերտի մեջ սերմանել քաղաքական, իրավական, բարոյական, գեղագիտական և այլ գիտելիքներ ու վերաբերմունք: Կրթության բովանդակության հետ միասին ուսուցման մեթոդներ ներգործում են աշակերտների ճանաչողական ունակությունների վրա՝ նրանց հնարավորություն տալով ստացած գիտելիքները կյանքում օգտագործելու ըստ նպատակի:

Արժեքների բուրգի գագաթին գտնվող նվիրական ու մեծագույն արժեքի՝ հայրենասիրության զգացումը դաստիարակելու համար ռուս գրականության դասընթացը բազմաթիվ հիանալի հնարավորություններ է ընձեռնում: Կարելի է դիցուկ, հիշատակել Լև Տոլստոյի «Պատերազմ և խաղաղություն» էպոպեայի ուսուցումը, որն իրականացվում է գերագույն նպատակադրումով, որ նրանով կարելի է ոչ միայն ռուս այլև ցանկացած այլ ազգի դպրոցական հոգում վառել հայրենասիրության կրակը՝ վեպի հերոսների, նրանց գործոցությունների, անձնագոհության ու հայրենանվիրության բացահայտումներով: Հայրենասիրությունն այն մեծագույն արժեքն է, որ հարգանք ու պատկառանք է հարուցում, նույնիսկ երբ դրսևորվում է թշնամու մոտ: Յուրաքանչյուր ուսուցիչ ունի որոշակի հեղինակ կամ ստեղծագործություն, որը նրան ամենադյուրին կերպով է օգնում իր

մանկավարժական խնդիրները լուծելու, տվյալ դեպքում՝ հայրենասիրության բարձրագույն արժեքը սաների հոգիներում սերմանելու համար:

Ուսուցչի քաղաքացիական դիրքորոշումը, ծգտումը՝ դաստիարակել բարձր արժեքներ կրող քաղաքացիներ, նրա մտահորիզոնը, հասարակական լայնախոհությունը, սերը

երեխաների նկատմամբ ուսումնական գործընթացի արժեքային դաստիարակչական ներգործության բարձրացման կարևոր պայմաններից են:

Ուսուցման գործընթացում լուծվում են սովորողների կրթական, դաստիարակչական կամ արժեքային և ընդհանուր զարգացման խնդիրները: Դրա համար յուրաքանչյուր դասի դաստիարակչական խնդիրների լուծումը նախատեսում է ոչ թե մեկուսացված կամ առանձին մոտեցում, այլ գիտելիքների ու կարողությունների, արժեքային որակների, կամքի, բնավորության, զգացմունքների, հոգեբանական տարբեր դրսևորումների միաժամանակյա և փոխկապակցված մոտեցում: «Եթե դուք ունակ եք որոշելու երեխայի ունակությունն ու նրա ուժը, դուք պետք է գիտենաք, որ ամենամեծ ուրախությունը՝ դժվարությունների հաղթահարման, նպատակին հասնելու, գաղտնիքի բացահայտման ուրախությունը հաղթանակի բերկրանքն է ու ինքնուրույն դառնալու, տիրելու տիրապետելու երջանկությունը»: Յուրաքանչյուր դասի ժամանակ ուսուցիչը որոշակի դաստիարակչական խնդիրներ է լուծում՝ հաշվի առնելով տվյալ առարկայի և թեմայի ուսումնասիրման հիմնական խնդիրները, որոնք ներկայացված են առարկայական ծրագրերում: Նա առանձնացնում է ընդհանուր դաստիարակչական

խնդիրները, որոնք առանձին աշակերտների մոտ հաճախակի են դրսևորվում: Ուսուցիչը ուսուցման կազմակերպման տարբեր ձևերի ընտրության միջոցով առավել արդյունավետ է դարձնում աշակերտների արժեհամակարգային դաստիարակչական խնդիրների լուծումը: Օրինակ խմբային աշխատանքի ժամանակ աշակերտները սովորում են ուշադրությամբ վերաբերվել միմյանց, միասին հաղթահարել դժվարությունները միասին ձեռք բերել հաջողություններ, լսել հակադիր կարծիքներ, ընդօրինակել միմյանց և այլն: Հասակակիցների խմբում աշակերտն ավելի ազատ է արտահայտում իր մտքերն ու դատողությունները, գործում է անկաշկանդ, ինչն էլ նպաստում է ուսուցման արդյունավետ կազմակերպմանը: Անհատական աշխատանքում դաստիարակում է աշակերտների ինտելեկտուալ պատրաստականությունը դժվարությունները հաղթահարելու գործում, ձևավորվում են համառություն, ինքնակազմակերպման և ինքնավերահսկման ընդունակություններ: «Հատկապես դեռահասների առանձնահատուկ զգացմունքայնության, ինքնասիրությունը, որ հաճախ արտահայտում է նրանց ինքնահաստատման և հասուն

երևալու ձգտումը, մանկավարժից պահանջում է անհրաժեշտ նրբանկատություն, հարգանք դեռահասի անձի նկատմամբ»:

Հետազոտության ընթացք

Փորձենք հասկանալ թե ինչպես է ձևավորվում ազգային արժեքային համակարգը Աշխարհագրության դասերին: Չ'է որ աշխարհագրության իմացությունն առավելագույնս հնարավորություն է տալու ավելի լավ ճանաչելու շրջակա միջավայրն ու աշխարհը [2, էջ 65]:

12-ամյա դպրոցի ուսումնական պլանի համաձայն՝ 7-8-րդ դասարաններում դասավանդվում է /Հասարակական աշխարհագրություն/ դասընթացը, որը բաղկացած է երկու մասից՝ /Աշխարհ/ ու /Տարածաշրջաններ և պետություններ/ [3, էջ 3]:

Այս դասընթացը աշակերտներին անհրաժեշտ է դասավանդել ժամանակակից աշխարհագրության և մանկավարժության նվաճումների հաշվառմամբ և զուգորդմամբ [4, էջ 5]:

Աշխարհագրության դասընթացն նպատակաուղղված է աշակերտներին ամբողջական ու խոր գիտելիքներ տալու աշխարհի, դրա տարածաշրջանների և տնտեսության մասին: Դասընթացում քննության են առնվում նաև բնական պայմանների և ռեսուրսների ու դրանց տնտեսական գնահատման, ինչպես նաև պետությունների ու ժողովուրդների քաղաքական, սոցիալական ու մշակութային զարգացման հարցերը: Դասավանդման ընթացքում, աշխարհագրական գիտելիքներից զատ, աշակերտներին տրվում են նաև դրանց հետ առնչվող տնտեսագետական, քաղաքագիտական ու ազատագրական գիտելիքներ: Դասընթացի շրջանակում աշակերտները ծանոթանում են Հայաստանի Հանրապետության անմիջական հարևաններին, Մերձավոր ու Միջին Արևելքի երկրներին, ԱՊՀ անդամ երկրներին, որտեղ հայկական համայնքներ են ձևավոկվել, որոնց հետ մեր երկիրը սերտ ու բազմապիսի կապերի մեջ է գտնվում:

Դասընթացը հնարավորություն է տալու լիարժեքորեն կերտելու աշխարհի աշխարհագրական պատկերը բնություն-բնակչություն- տնտեսություն եռամիասնությունը, որն էլ իր հերթին հանդիսանում է աշխարհագրական մշակույթի կարևորագույն բաղադրիչը: Այս դասընթացում ստացած բոլոր գիտելիքները սովորողները պետք է կարողանան կիրառել իրենց ապագա կյանքում, և լավ պատկերացում կազմեն Հայաստանի տեղի ու դերի մասին այս աշխարհում:

Ակադեմիական գիտելիքներից զատ կրթության մեջ շատ կարևոր է արժեհամակարգի ձևավորումը: Նախատեսվում է, որ դպրոցն ավարտող յուրաքանչյուր աշակերտ պետք է

- Լինի հայրենասեր,
- Ունենա ազգային ինքնագիտակցություն,
- Գիտակցի, որ ինքն էլ իր երկրի մի մասնիկն է,
- Ունենա արդարության և պատասխանատվության զգացում,
- Գիտակցի ներկան և ապագան կերտելու խնդրում ազգային աշխարհագրության դերը
- Գիտակցի, կյանքում իր համարկարևորագույն արժեքներից է լինելու գիտելիքները, աշխատանքային, մասնագիտական վարպետությունը և այլն:
Ուսուցման գործընթացում լուծվում են սովորողների կրթական դաստիարակչական կամ արժեքային և ընդհանուր զարգացման խնդիրներ:
Դրա համար յուրաքանչյուր դասի դաստիարակչական խնդիրների լուծումը նախատեսում է ոչ թե մեկուսացված կամ առանձին մոտեցում, այլ գիտելիքների կարողությունների, արժեքային որակների, կամքի, բնավորության, զգացմունքների, հոգեբանական ատրիբեր դրսևորումների միաժամանակյա և փողկապակցված մոտեցում: [5, էջ 112]

Աշխարհագրության առարկայի ուսուցման նպատակները բազմազան են, սակայն առանձնացնենք նրանցից մեկը՝ աշակերտներին զինել ազգային արժեքներով:

Այդ նպատակին հասնելու համար անհրաժեշտ է լուծել կրթադաստիարակչական մի շարք կարևոր խնդիրներ:

1. Սովորողներին զինել աշխարհագրական ամբողջական գիտելիքներով: Այդ գիտելիքները մեծապես կօգնեն հասկանալ և իմաստավորել ժամանակակից աշխարհը:
2. Ձևավորել գիտակից վերաբերմունք համամարդկային գլոբալ հիմնախնդիրների, բնական աղետների, մարդկության ճակատագրի և ապագայի նկատմամբ:
3. Մարդկության առջև ծառայած հիմնախնդիրների լուծման գործում իրենց ավանդն ունենալու ձգտումն և ցանկություն ունենալ:
4. Ջարգացնել սովորողների ճանաչողական, տրամաբանական, ստեղծագործական մտածողությունը, հաղորդակցական, համագործակցային և ինքնուրույն գործունեության կարողություններն ու հմտությունները:
5. Նպաստել մարդասիրության և սոցիալական արդարության ոգով տոգորված ժամանակակից ազատ ու գիտակից անհատի ու քաղաքացու ձևավորմանը:
 - Խթանել սովորողների ճանաչողական ակտիվությունը, մտածողության

ինքնուրույնությունը, սեփական գիտելիքներն ինքնուրույն լրացնելու և հարստացնելու կարողությունները:

- Ձևավորել աշխարհագրական դեպքերը, երևույթները համեմատելու, վերլուծելու, գնահատելու, վերացարկելու, ընդհանրացնելու և կանխատեսումներ կատարելու կարողություններ:

- Ջարգացնել ուսումնառության արդյունքում սովորողները ստացած գիտելիքները և տեսական դրույթները անցյալի և ներկայի հասարակական-քաղաքական երևույթների վերլուծության ժամանակ կիրառելու կարողություններն ու հմտություններ:

- Ջարգացնել սովորողների զգացական ընկալման, մտավոր և հուզական ճանաչողության բոլոր տեսակներն ու կամային որակները (լսողություն, տեսողություն, կամք) և մտավոր գործողությունները (համեմատում, համադրում և այլն):

ՀԻՄՆԱՐԱՐ ԱՐԺԵՔՆԵՐ

Ինչ է արժեքը

Արժեքը – փիլիսոփայական և հասարակագիտական հասկացություն է, որով բնութագրվում է իրականության առարկաների և երևույթների հասարակական, մշակութային նշանակությունը:

Արժեք հասկացության շնորհիվ իմաստավորվում է մարդու գործունեությունը, դառնում գնահատման առարկա, արժևորվում և դասակարգվում;

Իր ողջ կյանքի ընթացքում մարդը գնահատում է աշխարհում կատարվող և գոյություն ունեցող դեպքերը և ստեղծում իր արժեքային համակարգը:

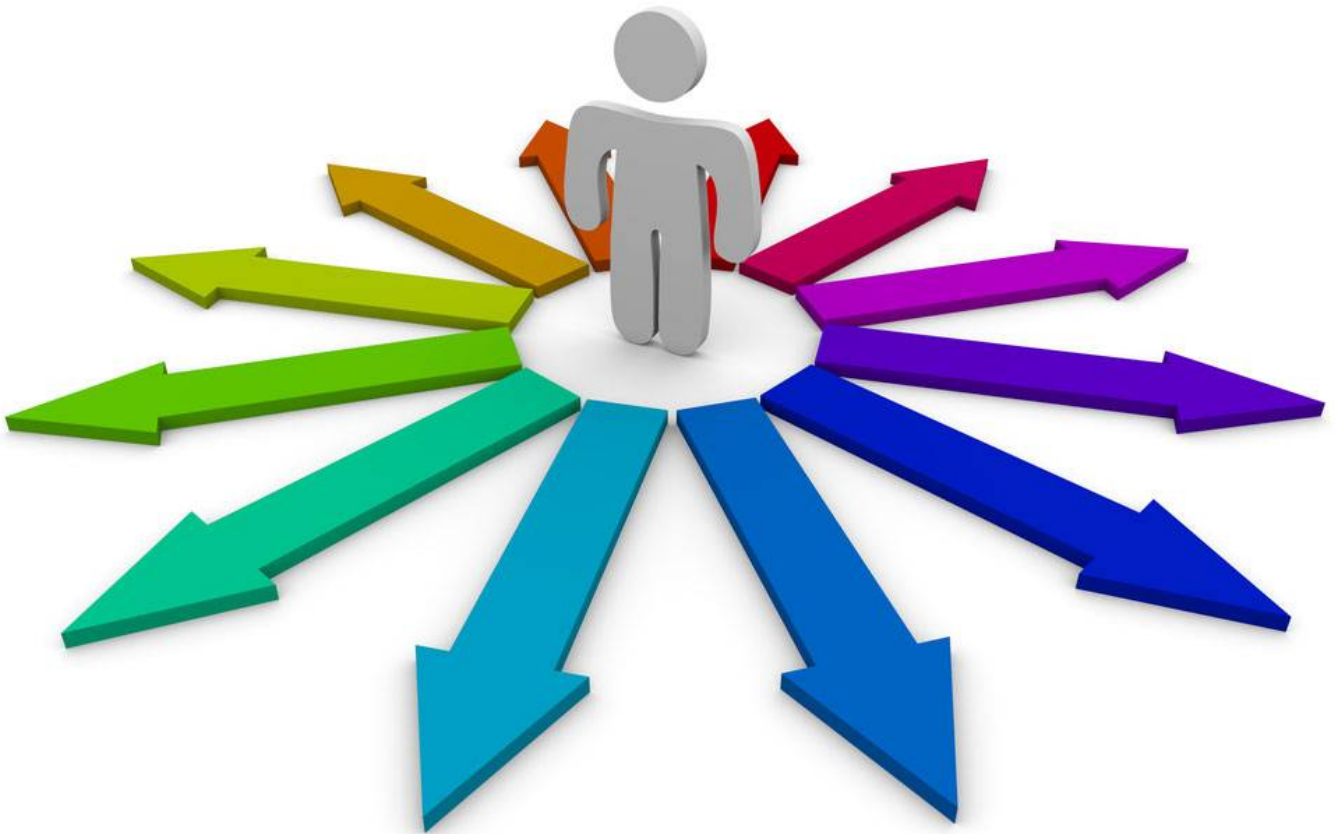
Հիմնարար արժեքներ

- ① Ազգ, հավաքականություն
- ② Հայրենիք, բնդիանուր տարածք, լեզու
- ③ Հավատ, բնդիանուր հոգևոր հայրենիք
- ④ Ծագումնաբանություն
- ⑤ Միասնական մշակույթ
- ⑥ Ընդհանուր պետականություն, որն ընդգրկել է ողջ ազգը
- ⑦ Հասարակական համերաշխության սկզբունքներ, ազատություն, արդարություն

Ազգային և համամարդկային արժեքներ

- ⑥ Այն արժեքները, որոնք ընդունվում են մի ազգի կողմից և ամբողջացնում ու ձևավորում են նրա ազգային դիմագիծը, կոչվում են ազգային արժեքներ: Իրանք սկզբանավորվում են ազգին բնորոշ ու յուրահատուկ աշխարհագրորդության, աշխարհընկալման և աշխարհըմբռնման միտցով: Այն արժեքները, որոնք ընդունվում են տարբեր ազգերի կողմից, կոչվում են համամարդկային արժեքներ: Այդպիսի արժեքներ են Գոմփտասի, Ա. Խաչատրյանի և րաժշտությունը, Մ. Մաթյանի կտավները, միջնադարյան ճարտարապետության կոթողները և այլն:

ՍՈՎՈՐՈՂԸ ԵՎ ԱՐԺԵՔՆԵՐԸ

Եզրակացություն

Ելնելով վերոգրյալից՝ կարող ենք եզրահանգել, որ արժեքային համակարգի ձևավորումը ժամանակակից դպրոցի գերխնդիրն է և մշտապես պետք է լինի մանկավարժների ուշադրության կենտրոնում:

Այս հետազոտական աշխատանքը շոշափում է մի այնպիսի թեմա, որը անկասկած շատ մեծ նշանակություն ունի աճող սերնդի դաստիարակության համար: Խոսքը գնում է ազգային արժեքային համակարգի ձևավորման մասին աշխարհագրության դասերին: Արժեհամակարգի ձևավորման և նրա հարաբերական կայունության ապահովման համար հանրակրթության բնագավառում կարևոր և անփոխարինելի նշանակություն ունեն բոլոր ուսումնական առարկաները:

Դպրոցում սովորողները աշխարհագրության ծրագրի շրջանակներում ծանոթանում են հազարամյակների կենսագրություն ունեցող աշխարհի տարբեր պետությունների ու ժողովուրդների քաղաքակրթության առաջացման ու զարգացման օրինաչափություններին, ձեռքբերումներին, ստեղծած արժեքներին և համամարդկային նվաճումներին ինչպես նաև դժվարություններին ու կորուստներին: Աշխարհագրություն առարկայի ուսումնասիրման շնորհիվ ձևավորվում է բանիմաց ու բազմակողմանի զարգացած, համամարդկային արժեհամակարգը կրող պատասխանատու անձ ու քաղաքացի: Այդ իսկ պատճառով արժեքային համակարգի ձևավորումը ժամանակակից դպրոցի գերխնդիրն է և մշտապես պետք է լինի մանկավարժների ուշադրության կենտրոնում:

Յուրաքանչյուր աշակերտ պետք է իմանա, որ որպես հայ՝ որն է իր անելիքն այստեղ՝ հայրենիքում: Ազգային գաղափարախոսությունն պետք է հուշի սեփական պատմական առաքելությունը, որտեղ ամենակարևորը աշխարհը սիրելն է իրական սիրով: Հենց այս պատճառով է, որ կրթության հենքը և գլխավոր իմաստը պետք է դառնա արժեհամակարգի ձևավորումը, իսկ երբ վերանում են արժեքների ձևավորման ազգային և համամարդկային ընդհանրական չափանիշները և վարքի կարգավորիչ են դառնում իրավիճակն ու պահի նպատակահարմարությունը, արժեհամակարգի գոյությունը կամ բացակայությունը դառնում է ազգային հասարակական կարևորության խնդիր, որովհետև արժեհամակարգը պետք է ձևավորվի ազգային հոգևոր-բարոյական ընդհանրականություն հիմքի վրա:

Գրականության ցանկ

Ջոն Դյուին« Իմ մանկավարժական քույրիկ» 1897թ.

Առարկայական չափորոշիչներ. <https://escs.am/am/searsh> (10.08.2022)

Հանրակրթության պետական չափորոշիչ <https://www.arlis.am/documentview> (12.08.2022)

1. Սուխոմլինսկի «Սիրտս նվիրում եմ երեխաներին» Երևան 1977թ.
2. Ա. Գևորգյան « Ազգային կրթության դերն ու նշանակությունը սովորողների հայեցի դաստիարակության գործընթացում» Երևան 2002թ.
3. Ա. Հովսեփյան, Գ. Հովհաննիսյան, Մ. Մանասյան, Ռ. Մարգարյան աշխարհագրությունը 7-8-րդ դասարաններ` ուսուցչի ձեռնարկ
4. Ուսուցչի ձեռնարկ 7-8-րդ դասարաններ
5. Բաբանսկի Յու. Աշակերտների դաստիարակությունը կոմպլեքսային մոտեցում: